

Begraven in Loosduinen

Wie in Loosduinen begraven wil worden kan kiezen uit het protestantse Abdijkerkhof, de katholieke begraafplaats Sint Jozef en de algemene begraafplaats Westduin.

Abdijkerkhof Loosduinen

Loosduinen was tot 1923 een zelfstandige gemeente met een historische kern. Na sloop en nieuwbouw in de jaren 1960 en 1970 is er nu nog maar een klein deel van historisch Loosduinen over. Hieronder vallen molen De Korenaer uit 1721, met de molenaarswoning en de korenschuur waarin thans het Loosduins Museum is gevestigd, als ook de Abdijkerk met het kerkhof aan de Willem III-straat.

De Abdijkerk die tussen 1238 en 1250 werd gebouwd is het oudste gebouw van Den Haag. Op hun landgoed Losdun stichtten Graaf Floris IV van Holland en zijn vrouw Gravin Machteld van Brabant omstreeks 1229 een klooster voor adellijke vrouwen. Circa 1230 bouwden Cisterciënzer monniken er een abdij.

Rondom de abdij ontstond het dorp Loosduinen. In 1574 tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de abdij door de Geuzen en de Spanjaarden vernield. Van het klooster resteert nog een deel van de abdijkerk, die door de Staten van Holland met stenen van de vernielde abdij gerestaureerd werd. Na de restauratie werd de kerk in gebruik genomen door de Nederlandse Hervormde Kerk.

Toen in 1829 het begraven in de kerk werd verboden, werd naast de kerk een begraafplaats aangelegd. Het kerkhof telt anno nu 114 graven, en er kan nog steeds begraven worden. Ook de bijzetting van urnen in de urnenmuur is mogelijk. Vooral Loosduiners vinden hier hun laatste rustplaats.

Rooms-Katholieke begraafplaats Sint Jozef

De Reformatie in 1562 leidde tot een splitsing van godsdiensten. Het protestantisme werd de officiële staatsgodsdienst, waardoor de macht en invloed van de Rooms-Katholieke Kerk afnamen. De Abdijkerk en de begraafplaats werden protestants en hadden geen katholieke signatuur meer. Veel katholieke Loosduiners kozen daarom noodgedwongen voor een laatste rustplaats op Oud Eik en Duinen, een katholieke begraafplaats die al vanaf de veertiende eeuw bestond.

Tijdens de Bataafse Republiek (1795–1806) verbeterde de situatie voor katholieken enigszins. In 1798 vestigde de eerste pastoor zich weer in Loosduinen. Hij mocht op een stuk grond buiten de bebouwde kom een kerkje bouwen, dat niet herkenbaar mocht zijn als kerk. De grond werd gekocht van een boer voor 1200 gulden. Op deze grond werd in 1835 de

Rooms-Katholieke begraafplaats Sint Jozef ingericht. In 1939 werd er een kapel gebouwd. Sint Jozef, nu omsloten door de nieuwbouw van Loosduinen en Houtwijk, is een kleine begraafplaats aan de Burgemeester Hovylaan. Door de beschikbare ruimte straalt de plek een serene rust uit, passend bij een begraafplaats.

Begraafplaats Westduin

De gemeentelijke begraafplaats Westduin, gelegen aan de Ockenburghstraat, is een grote, ruim opgezette begraafplaats die in 1950 in gebruik werd genomen. Er liggen bijna 20.000 personen begraven. Naast graven zijn er een urnentuin, een urnenmuur en eigen urnengraven. Een bijzonder Herdenkingsplein biedt de mogelijkheid om as te verstrooien in twee tombes.

Op de begraafplaats herinneren twee monumenten aan de Tweede Wereldoorlog. Links van de ingang bevindt zich een ereveld met 87 graven van gesneuvelde soldaten, meest vliegeniers uit het Gemenebest. In het midden van dit ereveld staat een herdenkingskruis, ontworpen door de Engelse architect Sir Reginald Blomfield. Het is een natuurstenen kruis met een bronzen zwaard. Dit ereveld wordt beheerd door de Commonwealth War Graves Commission.

Een ander monument herdenkt de leden van de Stijkelgroep, een verzetsgroep uit de Tweede Wereldoorlog. Deze groep, geleid door student Han Stijkel (1911–1943), was betrokken bij spionagewerk voor Engeland. In 1941 werden leden van de groep verraden en gearresteerd. In 1942 werden 39 leden geëxecuteerd in Berlijn, en in 1947 werden hun stoffelijke resten herbegraven op Westduin.

Op het ereveld staat een monument, onthuld in 1953 door burgemeester Frans Schokking. Het ontwerp van beeldhouw-

Begraafplaats Sint Jozef. Foto: Inge Camfferman

ster Marian Gobius bestaat uit een gemetselde muur met een stenen plaat waarop de namen van de slachtoffers staan. Voor de muur staat een knielende figuur.

Bekende personen die op Westduin begraven liggen zijn onder andere de acteurs Ko van Dijk (1916–1978) en Georgette Hagendoorn (1910–1995), voormalig minister-president Victor Marijnen (1917–1975) en de dichter Martinus Nijhoff (1894-1953).

Omdat steeds meer moslims voor een islamitische begrafenis in Nederland kiezen, besloot de gemeenteraad in 1994 ruimte beschikbaar te stellen voor islamitisch begraven. De overledene wordt begraven in een kist of lijkbaar, liggend op de rechterzijde met het gezicht naar de Ka'aba in Mekka. Daarom zijn deze graven gedraaid naar het oosten.

Inge Camfferman, Werkgroep Stedelijke Vernieuwing
sv@vriendenvandenhaag.nl

Trots op Den Haag, de Jaarsmahof

Den Haag kent qua historie, architectuur en stedenbouw vele mooie plekjes waar we trots op kunnen zijn. Hagenaars zijn hier vaak (te) bescheiden over. In een serie artikelen willen we de Haagse kwaliteiten meer onder de aandacht brengen. Deze keer richten we ons op het project Jaarsmahof aan de Fahrenheitstraat, winnaar van de Berlagevlag in 2023, een initiatief van het Haags Architectuur Café.

In 1895 richtte Jan Jaarsma (1843-1901) aan de Noord West Buitensingel een smederij en fabriek op van vulhaarden. Jan Jaarsma was een werkloos architect die tevoren werkervaring had opgedaan in de kachelfabriek van zijn broer E.M. Jaarsma. De Jaarsmahaarden waren vaak vulkachels met micaruitjes en werden onder namen als Hestia, Jupiter, Eros, Mars en Amor in de handel gebracht. Later werd de vormgeving van de kachels strakker. In 1901 nam zijn zoon, Nicolaas Heye (1879-1951) het bedrijf over en breidde het uit. In 1948 ging het bedrijf DRU-Jaarsma heten. Onder leiding van Nicolaas Heye werd in 1906 de fabriek aan de Fahrenheitstraat gebouwd, naar ontwerp van architect D. Oosthoek (1877-1951). Het complex bestond uit kantoorruimtes en een grote fabriekshal met de uitgang aan de Ampèrestraat. Het bleef tot 1936 in gebruik als haardenfabriek. Daarna werd het verbouwd tot postkantoor. Nadat het postkantoor in 2012 was vertrokken, stond het gebouw enige tijd leeg. In opdracht van de Koninklijke Haagse Woning Vereniging van 1854 heeft HVE Architecten voor de voormalige Jaarsma Haardenfabriek een woningbouwproject ontworpen. Een deel van het gebouw is gerenoveerd, een deel is nieuw. Het complex is energieneutraal. In totaal zijn er 43 woningen in de sociale huursector gerealiseerd. Deze zijn bestemd voor eenpersoonshuishoudens voor maatschappelijke beroepsgroepen zoals zorg, onderwijs, politie en kunstenaars.

Bij de restauratie is de monumentale voorgevel teruggebracht naar de oorspronkelijke staat. Achter de voorgevel zijn nieuwe appartementen gesitueerd, die ontsloten worden door een midden-corridor. Het binnenterrein wordt groten-

Jaarsmahof Fahrenheitstraat, dvda-denhaag.nl

deels ingenomen door de oude fabriekshal met sheddaken. Sheddaken worden vooral bij uitgestrekte fabriekshallen toegepast in verband met de lichtinval. De hal heeft een nieuwe bestemming gekregen als gemeenschappelijke ruimte en als fietsenstalling. Aan de Ampèrestraat is de bebouwing van het postkantoor gesloopt en vervangen door nieuwbouw van drie bouwlagen met een kap.

Volgens de jury van de Berlageprijs is “De Jaarsmahof een met veel ambacht en toewijding getransformeerd en uitgebreid wooncomplex. De geschiedenis van de plek is op een fijne manier, zowel direct als indirect, verwerkt in het ontwerp (industriële details, showkasten met oude haarden)”. “De kleine woningen zijn bedoeld voor een speciale doelgroep in de sociale sector, maar nergens oogt het gebouw goedkoop of ondoordacht. Er zijn in de toekomst nog talloze soortgelijke opgaven tot transformatie in Den Haag. De Jaarsmahof is een lichtend voorbeeld hoe hiermee kan worden omgegaan,” stelt de jury.

Inge Camfferman
Werkgroep Stedelijke Vernieuwing
sv@vriendenvandenhaag.nl